

ישראל. ו'רופא חולים' – אמרינן בפרק אין בין המודר 'גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה. שמשון ב"ר אברהם (שו"ת מהר"ם בר' ברוך כרך ג, תריח).

*

חולי הגוף וחולי הנפש

'...דתרתי קאמר, רפואת הנפש ורפואת הגוף, דהא בהא תליא כמו שנאמר: הסלח לכל עונכי הרפא לכל תחלאיכי. דכל חליי הגוף של בני ישראל אינם במקרה כלל רק מקבילים ממש לחליי הנפש, כמפורש בתורה כמה פעמים, ומיד שמתרפא הנפש גם הגוף מתרפא' (ריש קונטרס תקנת השבים לר"צ הכהן).

וכזאת כתב רבי יוסף חיים בספרו בן יהוידע בפרוש הגמרא (מ.) 'ה' ישמרהו" – מיצר הרע, "ויחיהו" – מן היסורין.

והסרתי מחלה מקרבך. 'לכאורה צריך להבין תיבת 'מקרבך', היה לו לומר 'ממך' או 'מאתך'... כבאשר אנחנו זוכין לזה שהשם יתברך ישכון בתוכנו ובקרבנו, אזי בודאי נסתלק ונתבטל כל החולאים רעים, ואין שטן ואין פגע רע ואין שליטת שום דבר חיצוני בתוכנו ח"ו, כי כתיב 'לא יגורך רע' כו' וזהו והסרתי מחלה מקרבך – משום דבקרברך קדוש... או יאמר 'מקרבך' – היינו, שלא תצטרכו לבקש ולחקור אחרי הרופאים מומחים מאומות העולם, רק 'מקרבך' – רצה לומר, על דרך שאמרו חז"ל: מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים (אוהב ישראל – משפטים).

דף מב

דב ושמואל דאמרי תרוייהו: נכסים אלו עליך לפני שביעית – אין יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות אע"פ שהגיע שביעית... אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו. ואם תאמר, התינה דבר שהוא שלו לגמרי ורשאי שלא להפקירו לעולם, אבל שביעית שנעשה הפקר בעל כרחו [והרי הפירות מופקרים מאליהם לדעת המבי"ט ועוד פוסקים כדלהלן], אם כן הרי נראה שקנינו מוגבל לזמן, וכיצד יכול לאסור עתה את הפירות הגדלים בזמן שאינו שלוי? [ואילו היינו אומרים כסברא המובאת בר"ן לפי הסלקא-דעתין, שכיון שחל האיסור תו לא פקע, אפשר דניחא, שאף בכגון קנין לזמן מוגבל מ"מ לא פקע האיסור. ואעפ"כ באומר 'נכסי' מותר כי מראש לא נדר אלא לזמן. אך בר"ן משמע שסברא זו אינה קיימת למסקנא].

ושמא י"ל שאינו קנין לזמן אלא הפקעה בשנת השביעית, הלכך בשעת הנדר בכחו לאסור אף לאותו הזמן שיופקע ממנו. ואפילו אם ננקוט שאין לו בעלות מעיקרא על פירות שביעית העתידים ואין יכול לאסרם, מ"מ האילן שייך לו לעולם הלכך חל הנדר לאסור את הנאת האילן.

ובזה מובן גם כן מדוע נחשב כאוסר דבר שברשותו והלא הפירות שהנטו בשביעית לא היו בעולם מקודם לכן ובשעה שבאו לעולם אינם ברשותו לאסרם (ע' חזו"א שביעית יט, כא-כב; מעדני ארץ הו, ה) – אלא שהאיסור חל על האילן והרי הוא ישנו בעולם מקודם.

ולפי זה אם יאסור בנדר רק את הפירות, דינו כנודר בשביעית. וצ"ב.

ז'ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: 'נכסי עליך' – לפני שביעית, אין יורד לתוך שדהו ואין אוכל מן הנוטות. הגיע שביעית – אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא את הנוטות'. משמע שפירות שעל האילן היוצאים החוצה – אינם הפקר, ואסור לכל אדם ליטלם [ומבואר בראשונים כאן שאין בזה שום חידוש, שהרי כתבו שלא הוצרך התנא לומר שהנוטות אסורים על המודר קודם שביעית, ורק משום הסיפא נקטה]. דין זה פשוט וברור, וכן עולה מהסוגיא בב"מ כא:

אך יש לעיין במקומות שמצויים אנשים או ילדים הנוטלים פירות אלו שלא ברשות, האם יש בדבר יאוש בעלים, כדרך שאמרו בגמרא שם אודות פירות הנוטלים שמתקלקלים משקצים ורמשים, או שמא כיון שהבעלים מקפידים כשוראים את הנוטלים, אין כאן יאוש. וכן מסתבר.

(ע"ב) 'ארעא נמי אפקרה'. הראשונים גרסו 'רחמנא אפקרה'. מכאן ומעוד מקומות בש"ס, הוכיחו המב"ט (בשו"ת ח"א י"א כא) ובנו המהרי"ט (ח"א מג) שהפקר של שביעית – התורה היא שעשאתו ואינו תלוי ביד האדם כלל, שאפילו לא יטוש את שדהו כמצות התורה – השדה מופקרת ועומדת ממילא. ובוה דחו את שיטת מרן הבית-יוסף (שו"ת אבקת וכלל כב כד) שההפקר תלוי באדם, ואם יעבור על מצות 'ונטשתה' – אין השדה מופקרת.

וכבר האריכו האחרונים בדבר. ע' במנחת חינוך מצוה פד שהסתפק בשאלה זו. ובפאת השלחן (כג, כט) חלק על המהרי"ט ודחה ראיותיו. מאידך, בחזון איש (שביעית יט, כד) כתב שרהיטת הסוגיות משמע שמופקר מאליו, ואף הסתפק שם בדעת הבית-יוסף עצמו. וע"ע בספר תורת הארץ ח, יח-כד; מבוא לשבת הארץ, יא ושם כתב שלא אמר הב"י אלא כשמשמר שדהו בפירוש אבל כשהיא גדורה ממילא הוי הפקר; מעדני ארץ שביעית ד ה. ושמעתי מהגאון רבי אפרים בורודיאנסקי זצ"ל (בשיעור לפני כשלשים שנה) לחדש שדברי הב"י אינם אמורים אלא בנוגע לדיני המעשרות, שאם לא הפקיר חייבים הפירות במעשרות, אבל לענין רשות אחרים, מודה הוא שהפירות מופקרים. ובוה סרו כל התמיהות על שיטה זו. וכן דייק במקור הדברים. ונדפסו הדברים עם תגובות בצידם, בקובץ 'מוריה' (שנה תשיעית, גליונות צז-צח צט-ק).

בגוף דברי הגמרא, הקשה באבני מילואים (עב, ב): מי גרע הפקר הקרקע מהמשכיר את שדהו, שהרי הקרקע נשארת שייכת לבעלים ואינה הפקר אלא לענין הליכת אנשים לצורך אכילת הפירות, ובאופן זמני בלבד. והרי המשכיר שאסר בקונם את הנכס המושכר, חל הקונם ומפקיע מידי שעבוד (ע' להלן מו: בר"ן ד"ה היכ'), וא"כ מדוע לא יחול הנדר על הקרקע לאסור דריסת רגל לאחרים? והמגיה על האבני-מילואים תירץ שהפקר הקרקע אלים יותר משכירות, שהואיל ואמרה תורה כי לי הארץ הרי הפקירה התורה את גוף הקרקע, שלא כבשכירות שהגוף שייך למשכיר ואין לשוכר אלא שעבוד.

דף מג

'בשלמא לא ילונן – דקא מהני ליה, אלא לא ילוה הימנו מאי קא מהני ליה? ובשלמא לא ילוה הימנו ולא יקח הימנו דקמיתהני מיניה, אלא לא ישאל הימנו מאי קא מיתהני מיניה? בספר אור שמח (נדריים ז, טו) פרש פרוש חדש בדברי הגמרא; הלוואת כסף לאדם הזקוק לכך – מצות עשה היא מן התורה, ככתוב: אם כסף תלוה – חובה. לעומת זאת השאלת כלים, לא מצאנו שתחשב מצוה [וכן